

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij povijesti i pedagogije

Zvonimir Janković

Princ Eugen-François Savojski (1663.-1736.)

Završni rad

Mentor: doc.dr.sc. Dubravka Božić-Bogović

Osijek, 2012.

Sažetak

Princ Eugen Savojski, jedan od najsposobnijih austrijskih generala, svoju je karijeru počeo u najnapetijem razdoblju ratova Austrije s Osmanskim Carstvom. Iskazavši se u bitkama neposredno nakon obrane Beča, dobio je svoje vlastite vojne jedinice, te tijekom godina napreduje do najviših vojnih titula. Njegovim zaslugama i vojnim talentom je Austrija godinama uspješno odolijevala opasnostima Osmanskog Carstva i Francuske te se vinula do velike sile.

Tijekom svog života je služio trojici careva – Leopoldu I., Josipu I. i Karlu IV. Kako je sam princ rekao, prvi mu je bio otac, drugi brat, a treći gospodar. Njegove veličanstvene pobjede kod Sente, Petrovaradina i Beograda odjeknule su čitavom Europom. Osvajanje Beograda 1717. godine je omogućilo sklapanje mira u Požarevcu kojim je Austrija postigla svoj najveći opseg. Nije bio vojni inovator, ali je znao pogoditi najbolji trenutak za djelovanje. Iskazao se i kao dobar organizator pošto je većinu vremena imao problema s opskrbom vojske.

Njegovo djelovanje nije bilo ograničeno samo na vođenje ratova. Iskazao se kao državnik, mecena, gaditelj i kolekcionar knjiga i umjetnina. Nije se nikad ženio, ali posljednjih 20 godina svog života je bio u vezi sa Eleonorom Batthyány. Umro je 21. travnja 1736. godine.

Ključne riječi: Eugen Savojski, Francuska, Austrija, Osmansko Carstvo,

1. Uvod

Prvo poglavlje rada opisuje Eugenove roditelje, djetinjstvo, ranu mladost te uvjete u kojima je živio. Opisuje se i njegov izbor karijere te bijeg iz Francuske u službu Leopolda I.

Drugo poglavlje se bavi Eugenovim početkom vojne karijere te bitkama kroz koje će se iskazati kao sposoban vojni zapovijednik.

U trećem poglavlju se opisuje prinčevo ratovanju u Italiji pod zapovjedništvom njegovog rođaka Victora Amadeusa. To su ujedno najgore godine Eugenove karijere.

Četvrto poglavlje rada je posvećeno Eugenovoj prvoj velikoj pobjedi u bitki koja se odigrala kod Sente. Opisuje se tijekom same bitke te upad u Bosnu koji je uslijedio nakon bitke.

Sljedeće poglavlje se bavi prinčevim godinama u Ratu za španjolsko naslijeđe. U ovom ratu je upoznao vojvodu od Marlborougha, koji će mu postati suborac i prijatelj.

Šesto poglavlje opisuje rat sa Osmanskim Carstvom 1716. – 1718. godine. U tom je ratu Eugen ostvario dvije pobjede koje su znatno oslabile Osmansko Carstvo.

Sedmo poglavlje opisuje posljednje godine Eugena Savojskog. Njegova posljednja vojna kampanja je bila u Ratu za poljsko naslijeđe. Također se opisuje njegov najveći doprinos austrijskoj kulturi – dvorac Belvedere koji je danas galerija i muzej.

2. Rođenje, djetinjstvo i mladost

Princ Eugen-François Savojski je rođen 18. listopada 1663. godine u hotelu Soissons u Parizu kao peti sin grofa Eugena Moritza i Olimpije Mancini. Otac mu je bio potomak stare savojske grofovske obitelji, dok je majka iz obitelji čije se ime prvi put spominje u 16. stoljeću.¹

2.1. Roditelji

Eugen Moritz bio je vojnik u službi francuskog kralja Luja XIV. te je većinu vremena bio odsutan od obitelji. Iskazao se u kao sposoban u nekoliko bitaka i zbog toga mu je kralj dao vojsku na zapovijedanje. Poslije nezadovoljavajuće francuske kampanje u Porajnju vratio se u Pariz, a nakon toga sudjelovao je u kampanji u Westfallu. Ubrzo se razbolio i nakon toga umro 7. lipnja 1673. godine.²

Olimpia Mancini malo je vremena posvećivala djeci, jer je većinu vremena trošila na dvorske spletke i sudske procese vezane uz njih. Između ostalog bila je optužena da je trovala svog muža te da je imala izvanbračnog sina sa Lujem XIV. (1643. – 1715.) – Eugena Savojskog. Također, bila je optužena za urotu protiv kralja i planiranje njegovog ubojstva. Zbog optužbi pobjegla je u Pariz, ostavljajući djecu za sobom. Eugen je djetinjstvo proveo kod bake s tatine strane, Marije Burbonske, te tetke Lujze Kristine, princeze od Badena. Marija Burbonska bila je vrlo temperamentna i stroga, dok odgojne mjere Lujze Kristine nisu bile ništa bolje od Olimpijinih – također je malo vremena posvećivala djeci jer je bila upetljana u dvorske intrige.³

Njegov je otac neposredno prije smrti odredio karijere Eugenove starije braće, dok je pitanje Eugenove ostalo otvoreno. Nakon smrti oca, kralj je za Eugena odredio da će biti duhovnjak (crkvenu karijeru), s obzirom na to da je smatrao da je Eugen psihički i fizički slab. Čak je i njegova tetka mislila da je ružan.

---

¹ Max Braubach, *Prinz Eugen von Savoyen*, svezak I, Wien, 1964., str. 21.

² Ernst Trost, *Prinz Eugen*, Frankfurt, 1989., str. 25.

³ Isto, str. 26.

2.2. Obrazovanje i osobne ambicije

Nije poznato kakvu je nastavu Eugen imao, ali se iz njegovih pisama i memoara vidi da je tečno govorio i pisao francuski, talijanski i latinski. Najdraži su mu predmeti bili matematika, geografija i povijest (posebno mu je zanimljiv bio Aleksandar Veliki). Bio je načitan i kasnije će za sebe stvoriti jednu od najvećih biblioteka onoga vremena.⁴ Tijekom 1682. godine njegov je ujak Carignan poduzeo mjere kako bi Eugenu omogućio službu u katedrali u Kölnu. Ali Eugen nije htio postati duhovnjak. Htio je vojnu karijeru i bilo mu je dosta toga da drugi odlučuju umjesto njega. Odbacio je svećeničku odoru i odlučio se, po prvi put u životu, izboriti za sebe. Obitelji, ili barem onom što je ostalo od nje, obznanio je u veljači 1683. godine da će se okušati u vojnoj karijeri. Došao je u sukob sa svojom bakom koja to nije željela prihvatiti.⁵

U ožujku iste godine svoj je plan izložio kralju. Htio se pridružiti kraljevoj vojsci kao vođa jedne kompanije. Smatrao je da je to njegova dužnost prema domovini. Kralj ga je odbio. Dijelom zbog toga što nije želio pomoći Olimpijinoj djeci.⁶

Eugen je 23. lipnja saznao da mu je stariji brat Luj Julije poginuo u sukobu sa Turcima kod Beča. Brat mu se pridružio habsburškoj vojsci godinu ranije i bio je zapovjednik jedne regimente. Eugen je smatrao da bi dobio komandu nad bratovom regimentom kada bi otišao u Beč. U noći sa 26. na 27. srpnja Eugen je pobjegao prema Beču zajedno sa princom Lujom – Armandom. Bjegunci su već bili izvan Francuske kada je izdana naredba da se zatvore granice, te su se zaputili u Bruxelles kako bi prenoćili kod Olimpije. Nakon toga su preko Kölna i Frankfurta stigli u Passau između 10. i 14. kolovoza. Na audijenciji pred kraljem Leopoldom I. (1658. – 1705.) bio je primljen u habsburšku vojsku, ali nije dobio zapovjedništvo nad bratovom regimentom. Bio je upisan kao volonter pod Karlom Lotarinškim.⁷

---

⁴ Max Braubach, *Prinz Eugen von Savoyen*, svezak I, Wien, 1964., str. 79.

⁵ Isto, str. 81.

⁶ Isto, str. 82.

⁷ Ernst Trost, *Prinz Eugen*, Frankfurt, 1989., str. 31 - 34.

3. Početak vojne karijere

Eugenova prva bitka bila je odlučujuća bitka u prekidu opsade Beča, koja se odigrala 12. rujna 1683. godine kod Kahlenberga. Eugen je bio na lijevom krilu savezničke vojske koje je bilo pod zapovjedništvom Karla Lotarinškog. Nije jasno je li Eugen za vrijeme bitke bio u pratnji Karla Lotarinškog ili Luja Wilhelma, ali se u izvješću bitke njegovo ime našlo na listi onih koji su se istaknuli svojom hrabrošću. Eugen je dobio pohvale cara. Šest dana kasnije kao pratnja Karla i Luja sudjelovao je u potjeri za neprijateljskom vojskom koja se povlačila prema Ugarskoj. Osvojili su Gran koji je 150 godina bio u turskim rukama. Nakon toga Eugen je mjesec dana kao volonter sudjelovao na terenu u Ugarskoj. U međuvremenu je sklopio prijateljstvo sa Maxom Emanuelom, koji je Eugenu dogovorio audijenciju kod cara. Car mu je dodijelio jednu dragunsku regimentu, a u nju je Eugen ulagao puno vremena i novca. Čak je prodao i prsten koji je dobio na poklon kako bi opremio svoje vojnike.⁸

3.1. Uspon

Ubrzo je počela nova ofenziva prema Osmanskom Carstvu. Papa Inocent XI. (1676. – 1689.) potaknuo je 1684. godine stvaranje Svete lige - saveza između Leopolda I., Poljske i Venecije.⁹ Plan Austrije je bio zauzeti Budim i osloboditi ostatke Ugarske. Budim je osvojen 2. rujna 1686. godine.¹⁰ Eugen je u bitki sudjelovao kao zapovjednik taborske straže, ali je u jednom trenutku zapovijedio juriš na gradska vrata. Tijekom opsade je ranjen u ruku. Nakon bitke morao je ponovo sastavljati regiment jer je dosta njegovih ljudi poginulo. Sljedeće priznanje Eugen je dobio u bitki za oslobođenje Mohača 1687. godine, gdje je kao zapovjednik konjičke brigade znatno pridonio pobjedi. Vodio je kontra - napad pod pucnjavom turske artiljerije. Potjerao je tursku konjicu sve do napuštenog šatora velikog vezira.¹¹ Poraz osmanske vojske bio je tako težak da je Sulejman – paša napustio bojno polje i panično pobjegao preko Darde u Osijek. U Osijeku je ostavio veći dio svoje osobne straže i pobjegao dalje prema

---

⁸ Isto, str. 35 - 38.

⁹ Ive Mažuran, Stjepan Sršan, Davorin Taslidžić, Stoljeća opstojnosti / Simbol Savojski, *Povećalo*, Beli Manastir, 2004., str. 14.

¹⁰ Erich Zöllner, Therese Schüssel, *Povijest Austrije*, Zagreb, 1997., str. 173 – 175.

¹¹ Max Braubach, *Prinz Eugen von Savoyen*, svezak I, Wien, 1964., str. 85.

Temišvaru. Prepuštena vlastitoj sudbini, njegova razbijena i potučena vojska pogibala je u baranjskim močvarama. Ova pobjeda kod Nagyharsánya potjerala je Turke na Jug. Oslobođen je Osijek i čitava Slavonija.¹² Eugen je imao čast caru osobno prenijeti vijest o pobjedi. Zbog uspjeha i sposobnosti u studenom 1687. godine dobio je čin generala – pukovnika. To mu je dalo zapovijed nad skoro cijelim jednim krilom vojske.¹³

Nakon brojnih poraza, turska vojska se pobunila i krenula nazad prema Istanbulu. Također, zbog loše unutarnje politike i brojnih problema u državi, izbila je pobuna janjičara. Monarhija je to iskoristila i nastavila daljnje operacije protiv Osmanskog Carstva. Habsburška vojska krenula je na Beograd sredinom 1688. godine. Beograd je bio dobro utvrđen i branjen. Opsada je trajala od 14. kolovoza do 6. rujna kada je naređen juriš pod vodstvom Maxa Emanuela, kojeg je pratio Eugen Savojski.¹⁴ Eugen je u bitki dobio udarac u šljem od kojeg je pretrpio manju ozljedu glave, a kasnije je ranjen mušketnim zrnom iznad koljena. Zrno je ušlo duboko u meso te je Eugen dugo bio operiran. Nakon operacije dobio je vrućicu i bronhitis, pa će se tek početkom sljedeće godine moći vratiti na bojišnicu. Carska vojska ipak je pobijedila i osvojila Beograd, ali uz velike gubitke. Max Emanuel bio je kritiziran da je odugovlačio opsadu i jer je pretrpio velike gubitke.¹⁵

---

¹² Ive Mažuran, *Hrvati i Osmansko Carstvo*, Zagreb, 1998., str. 257.

¹³ Max Braubach, *Prinz Eugen von Savoyen*, svezak I, Wien, 1964., str. 85.

¹⁴ Erich Zöllner, Therese Schüssel, *Povijest Austrije*, Zagreb, 1997., str. 174.

¹⁵ Charles Joseph Lamoral, *The life of Prince Eugene of Savoy from his own original manuscript*, London, 1812. str. 7.

4. Devetogodišnji rat (1688. – 1697.)

Po završetku operacija usmjerenih protiv Osmanskog Carstva i smirivanja situacije na jugoistočnom bojištu, otvorila se nova prilika za rat na zapadu Europe. Francuska je u rujnu 1688. godine povela rat protiv Svetog Rimskog Carstva Njemačkog Naroda. Leopold I. i nizozemski kralj Willem III. (1650. - 1702.) skolopili su savez protiv Francuske.¹⁶ Tako je princ Eugen bio poslan na Rajnsko bojište kao zapovjednik tri dragunske regimente. U opsadi Mainza 1689. godine opet je ranjen mušketnim zrnem u glavu. Iako je ozlijeda bila manja, udaljen je s bojišta. Na bojište se ponovno vratio sredinom 1690. godine kada je bio poslan kod svoga rođaka Victora Amadeusa Savojskog u Pijemont.¹⁷

4.1. Na bojištu u Italiji

Eugen je u Turin stigao sa svojim prijateljem Karlom, princem od Commercyja. Dobio je čin konjičkog generala. Victor Amadeus ranije se priključio savezu protiv Francuske. Francuski general Nicolas Catinat bio je poslan kako bi osvojio Pijemont. Do bitke je došlo 18. kolovoza 1690. kod Staffarde. Unatoč tome što je Eugen bio protiv toga, Victor Amadeus naredio je direktan sudar s francuskom vojskom. Rezultati bitke bili su katastrofalni za vojsku Victora Amadeusa. To je bio prvi poraz u kojem je Eugen sudjelovao. Eugen je svojim konjaničkim odredom otvorio siguran put Victoru Amadeusu dok se povlačio iz bitke.¹⁸ Time ga je spasio, ali je pritom bio blago ranjen. Eugen je bio vrlo razočaran ratom u Italiji. Pisao je u Beč i žalio se kako zapovjednici vojske u Italiji ne rade dobro svoj posao te da španjolski saveznici ne pridonose borbi. Bio je razočaran i činjenicom da, unatoč svježim austrijskim postrojbama, rat u Italiji nije donio ništa. U zimu 1690. godine, dok je boravio u planinskom predjelu mantovskog posjeda, Eugenovu regimentu napali su ratoborni seljaci. Izgubio je nekoliko ljudi u zasjedi, ali je odgovorio istom mjerom i bez milosti. Ti isti seljaci su ga pokušali i otrovati.¹⁹

---

¹⁶ Erich Zöllner, Therese Schüssel, *Povijest Austrije*, Zagreb, 1997., str. 176.

¹⁷ Max Braubach, *Prinz Eugen von Savoyen*, svezak I, Wien, 1964., str.160.

¹⁸ Isto, str. 166.

¹⁹ Ernst Trost, *Prinz Eugen*, Frankfurt, 1989., str. 73 – 74.

To su bile najgore godine u Eugenovoj karijeri. Žalio se na slabu opskrbu i loše vodstvo vojske. Eugenove kritike i stav izazvale su ljutnju na dvoru u Beču. Bilo je čak i prijetnji da će ga izbaciti iz carske službe. Međutim, Leopold I. bio je oduševljen Eugenovim zalaganjem za rješavanje problema vezanih uz opskrbu i vodstvo vojske. Početkom 1693. godine Eugen je dobio čin feldmaršala te je nakon toga odmah poslan u Italiju. Vojska Victora Amadeusa ponovno se sukobila s francuskom vojskom pod vodstvom generala Catinata kod Marsaglie 4. listopada 1693. godine. Francuskoj vojsci pošlo je za rukom rano uništiti lijevo krilo savezničke vojske te im je to donijelo pobjedu. Tako je Eugen izgubio svoju prvu bitku kao feldmaršal.²⁰

Victoru Amadeusu polako je dosadio rat. Vjerovao je da će se Francuska u skorijem vremenu pokazati kao jača sila. Stoga je počeo tajne pregovore sa Lujom XIV. Za to vrijeme Eugen je planirao sljedeću ofenzivu. Napokon je mogao raditi po svojoj želji jer mu više ni jedan general ili feldmaršal nije stajao na putu. No, Victor Amadeus obavještavao je francuskog generala Catinata o svakom Eugenovom potezu. Na kraju je jednostavno preuzeo vodstvo nad svojom vojskom te krenuo ususret Francuzima. To novo prijateljstvo učvrstio je vjenčanjem svoje kćerke i jednog nećaka Luja XIV. 1696. godine. Saveznička vojska povukla se u Lombardiju, a Italija je proglašena kao neutralna. Međutim, kraj rata vrlo je brzo došao – sklopljen je mir u Rijswijku u rujnu 1697. godine.²¹

---

²⁰ Max Braubach, *Prinz Eugen von Savoyen*, svezak I, Wien, 1964., str. 198 – 194.

²¹ Ernst Trost, *Prinz Eugen*, Frankfurt, 1989., str. 76 – 78.

5. Prva velika pobjeda

Dok je bijesnio rat u zapadnoj Europi, Osmanlije su iskoristili situaciju i u razdoblju 1689. – 1690. godine zauzeli nekoliko ključnih utvrda u Srbiji, između ostalog i Beograd. Veliki vezir Mustafa Ćuprilić pokrenuo je ofenzivu prema ugarskom teritoriju sredinom 1691. godine. Unatoč brojčanoj nadmoći, osmanska je vojska poražena u bitci kod Slankamena. Ludwig Badenski ovdje je odnio sjajnu pobjedu. Ostaci osmanske vojske bili su prinuđeni na povlačenje te je do kraja godine oslobođena cijela Slavonija.²²

Godine 1695. na vlast dolazi sultan Mustafa II. (1695. – 1703.). Poprilično ratoboran i ponosan na slavna djela predaka, osobno je poveo ofenzivu na Austriju, pobijedio u nekoliko bitaka u Srbiji te se vratio u Beograd. Neodlučna bitka na rijeci Begeju kod Temišvara 28. kolovoza 1696. ohrabrila ga je za daljnji pohod protiv Ugarske te je započeo pripreme za novu vojnu.²³ Po tome pitanju sazvan je ratni savjet u Beču. Raspravljalo se o budućim operacijama na području Srbije, a prisustvovao je i Eugen. Njegov prijedlog bio je da se osvoji Beograd koji bi dobro služio u obrani Ugarske, ali i kao temelj za nova osvajanja. Prijedlog je prihvaćen. Glavni zapovjednik vojske u Ugarskoj tada je bio Friedrich August, ali on baš nije imao iskustva u vođenju ratova, nije bio popularan među vojnicima i zapovjednicima i k tome je te godine bio izabran za poljskog kralja. Zbog toga su predsjednik Dvorskog ratnog savjeta grof Rudiger Stahemberg i Ludwig Badenski predložili Eugena za glavnog zapovjednika vojske u Ugarskoj. Carskim dekretom to je i potvrđeno 5. srpnja 1697.²⁴ Eugenovo promaknuće izazvalo je oduševljenje i na dvoru. Eugen se već dokazao kao dobar vojskovođa i bio je omiljen među vojnicima.²⁵

Sredinom 1697. godine sultan Mustafa II. krenuo je u pohod na Ugarsku i Erdelj i postavio mostove na Dunavu i Savi. Kad se to saznalo u Beču, Eugen je poslan sa vojskom prema Varadinu. Budući da nije bilo dovoljno novca i vremena, plan je bio čekati da Osmanlije pređu Savu ili Dunav. Izravan napad Eugen nije preporučavao. Sultan se obalom Tise kretao prema Segedinu te je postavio logor nedaleko od Sente kako bi tamo prešao Tisu. Prelazak kod Sente bio je logičan jer je Tisa tamo plitka i teren je pogodan. Eugen je krenuo prema Senti kad je to saznao. Vojsku je rasporedio 5 kilometara od grada. Morao je pažljivo raspolagati svojom

---

²² Erich Zöllner, Therese Schüssel, *Povijest Austrije*, Zagreb, 1997., str. 174.

²³ Ive Mažuran, Bitka kod Sente i upad princa Eugena Savojskog u Bosnu do Sarajeva 1697. godine, *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje* 5, Osijek 1995., str. 195.

²⁴ Ive Mažuran, Stjepan Sršan, Davorin Taslidžić, Stoljeća opstojnosti / Simbol Savojski, *Povećalo*, Beli Manastir, 2004., str. 11.

²⁵ Max Braubach, *Prinz Eugen von Savoyen*, svezak I, Wien, 1964., str. 253 – 254.

vojskom od 65 tisuća ljudi, jer je Austrija bila u teškom stanju te ne bi mogla ponovno okupiti takvu vojsku. Sultan je raspolagao vojskom od oko 135 tisuća ljudi.²⁶

5.1. Tijek bitke kod Sente 1697. godine

Car je bio u ratu na tri strane: na Rajni, u gornjoj Italiji te na Balkanu. Carev najbolji vojskovođa, Karlo Lotarinški, već dugo je bio mrtav, dok je već legendarni Ludwig Badenski bio na zapadnom bojištu. Carska blagajna polako se praznila. U vojsci je vladao nered i nedisciplina zbog neprikladnog vodstva. Postavljanje Eugena kao glavnog zapovjednika donekle je riješilo problem vodstva, no, problem s praznom blagajnom je ostao. Zbog toga je Eugen često pisao u Beč kako njegova vojska nije dovoljno opskrbljena. Često se i sam morao brinuti o opskrbi. Eugenova vojska sastojala se od 16 carskih i 9 saksonskih pješadijskih regimenti, 8 carskih i 3 saksonske konjaničke regimente te još od brandenburških i danskih pomoćnih trupa. Na papiru je to bilo oko 80 tisuća vojnika, u stvarnosti oko 60 tisuća. Sultan je bio jako optimističan. Njegovu golemu kopnenu vojsku pratila je moćna riječna flota. Čak su nosili i lance za buduće zarobljenike. Prvi dani rujna 1697. godine protjecali su u šahovskoj igri između Beograda, Petrovaradina i Sente.²⁷

Carski vojnici uhvatili su nekoliko zarobljenika, među kojima je bio i jedan paša. Prijetnjama su iz njega iznudili informacije. Eugen je svo to vrijeme pratio sultana dok se kretao prema Segedinu, no sad je saznao da sultan ne planira doći do Segedina nego je već počeo pripreme za prelazak preko Tise. Tada je Eugen naredio usiljeni marš koji je iscrpio i ljude i životinje. Tijekom marša je stigao kurir iz Beča s naredbom da Eugen nikako ne stupa u borbu. Već je bilo kasno jer je vojska bila u poziciji za napad te bi povlačenjem bilo izgubljeno puno ljudi i Eugenova čast.²⁸

Pustio je Osmanlije da počnu prelaziti preko rijeke Sente. Sultan je preko rijeke tek preveo konjaničke odrede kad je Eugen iznenada napao oko 14:00 sati. Nije bilo uobičajeno da se napad tako kasno započinje, jer je postojala mogućnost da propadne budući da je dan bio kraći u to doba godine. Neuobičajeno je bilo i to što je Eugen naredio napad iz položaja marširanja, bez da

---

²⁶ Isto, str. 255 – 258.

²⁷ Ernst Trost, *Prinz Eugen*, Frankfurt, 1989., str. 9 – 12.

²⁸ Charles Joseph Lamoral, *The life of Prince Eugene of Savoy from his own original manuscript*, London, 1812., str. 12.

se vojska postavi u formaciju. Osmanska vojska bila je smrtno iznenađena. Zateknuta u prelasku rijeke, dobivala je vatru čak i s leđa jer je Eugen naredio odredima da zauzmu položaje na jednom riječnom otoku. Također je carska pješadija zauzela i utvrđen turski tabor. Eugen se kasnije čudio kako su mogli prijeći visoke zidine. Pokolj je bio apsolutan. Carski vojnici bili su toliko nastrojani da pobiju sve Osmanlije, da nisu uzimali zarobljenike. Mnoge paše nudile su velike količine novca za svoj život, ali nije bilo milosti. Bilo je malo zarobljenika. U jednom trenutku uništen je dio pontonskog mosta preko kojega su prelazili osmanski vojnici. Većina njih utopila se u rijeci kad je most potonuo. Sultan se s ostatkom vojske povukao u Temišvar. Prema Eugenovoj procjeni poginulo je oko 25 tisuća turskih vojnika, dok je na austrijskoj strani bio 401 poginuli vojnik i 28 časnika. Ranjena su bila 133 časnika i 435 carskih vojnika. Carska vojska zaplijenila je cijeli sulatanov logor, topništvo i streljivo, mnoštvo stoke i kola.²⁹

Posljedica ove sjajne pobjede bit će sklapanje mira u Srijemskim Karlovcima koji je između Austrije i Osmanskog Carstva sklopljen 26. siječnja 1699. godine. Njime je car Leopold I. dobio Hrvatsku do južnog Velebita i Une, Slavoniju bez istočnog Srijema te cijelu Ugarsku bez Banata. Zahvaljujući Eugenu Savojskom, Osmansko Carstvo bilo je prisiljeno na vrlo nepovoljan mir i od ovoga mira svoje će širenje morati podrediti politici ostalih europskih sila.³⁰

5.2. Provala u Bosnu

Još je nekoliko dana vojska boravila u logoru kod Sente, a onda je krenula prema Beču. Postavljen je tabor u Sentovi gdje se odlučivalo kamo će vojska otići. Dana 4. listopada u tabor je stigao pukovnik barun Kyba von Kinsfeld, zapovjednik vojne granice u Brodu, i predložio Eugenu da s vojskom provali u Bosnu jer je bila slabo branjena. Eugen je prihvatio prijedlog i odvojio 4 tisuće pješaka i konjanika te je stigao u Osijek. Eugen je iz Osijeka pismom javio caru da kreće u Bosnu i da će se vratiti za dvadesetak dana. Došavši u Brod prešao je Savu i preko Doboja, Zenice i Visokog stigao u Sarajevo. Turci su bili obaviješteni da dolazi carska vojska pa su napustili Sarajevo. Pri tome su uzeli sve vrijedno i opljačkali židovsko i kršćansko stanovništvo. Po dolasku vojske u blizu Sarajeva napisan je proglas kojim se stanovništvu nudi dobar i milostiv postupak. Budući da je grad bio poluprazan, pukovnik barun von Kinsfeld

---

²⁹ Ernst Trost, *Prinz Eugen*, Frankfurt, 1989., str. 11 – 15.

³⁰ Ive Mažuran, *Povijest Hrvatske od 15. stoljeća do 18. stoljeća*, Zagreb, 1998., str. 254 – 255.

poslao je trubača i zastavnika da u središtu grada pročitaju proglas. Iznenada su ih opkolili Turci i ubili trubača, a ranili zastavnika. Poslije tog događaja Eugen je ušao u grad s vojskom. Naredio je da se spali cijeli grad i okolica jer nije bilo ničega vrijednoga³¹. Budući da kod sebe nije imao topništva, nije mogao osvojiti utvrdu pa se odlučio vratiti natrag. S njim je iz Bosne u Slavoniju pošlo oko 40 tisuća Hrvata koji su se bojali osmanske osvete.³² Dana 25. listopada napustio je Sarajevo i krenuo prema Brodu. Usput je spaljivao sve iza sebe i rušio utvrde. Konačno, 5. studenog prešao je Savu kod Broda i time je provala bila završena.³³

5.3. Početak slave

Eugen je tada u Beč otišao caru podnijeti izvještaj o bitki kod Sente i o provali u Bosnu. Očekivao je da će ga dočekati bolje nego ikad, no, umjesto toga, Leopold ga je poprilično hladno dočekao. Primjetio je da su određeni generali radili na tome da ga se makne. Uskoro je bio zatražen da vrati svoj mač, što bi značilo da je dobio ostavku. Bio je u kućnom pritvoru. Saznao je da je nekoliko generala zatražilo da se Eugenu sudi zbog oglašivanja na zapovijed kod Sente. Kako je Beč tada bio mali grad, brzo se pročula vijest o Eugenovoj nesreći te su se velike skupine obožavatelja okupile oko njegove kuće kao znak podrške. Car mu je ubrzo poslao mač i zamolio ga da ostane u njegovoj službi. Eugen je pristao, ali je od cara zahtijevao zaštitu od zavidnih generala.³⁴

Leopold mu je naknadno dao napraviti dijamantima urešen ukrasni mač, čija je vrijednost procijenjena na 10 tisuća talira. Dobio je puno medalja i u njegovu čast pisane su pjesme. To je bila njegova prva velika pobjeda.³⁵ Također mu je car za zasluge dao baranjske krajeve od ušća Drave te uzvodno Dunavom prema sjeveru kao feudalni posjed. Eugen je na tom posjedu u Bilju izgradio dvorac koji je bio upravno središte veleposjeda. Dvorac je nakon Eugenove smrti, budući da nije imao nasljednika, pao u komorske ruke.³⁶

---

³¹ Ive Mažuran, Bitka kod Sente i upad princa Eugena Savojskog u Bosnu do Sarajeva 1697. godine, *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje* 5, Osijek 1995., str. 197 – 199.

³² Ive Mažuran, Stjepan Sršan, Davorin Taslidžić, Stoljeća opstojnosti / Simbol Savojski, *Povećalo*, Beli Manastir, 2004., str. 15.

³³ Ive Mažuran, Bitka kod Sente i upad princa Eugena Savojskog u Bosnu do Sarajeva 1697. godine, *Glasnik arhiva Slavonije i Baranje* 5, Osijek 1995., str. 197 – 199.

³⁴ Charles Joseph Lamoral, *The life of Prince Eugene of Savoy from his own original manuscript*, London, 1812., str. 13 – 14.

³⁵ Ernst Trost, *Prinz Eugen*, Frankfurt, 1989., str. 14 – 15.

³⁶ Karaman, Igor, Osnovna obilježja imanja „Belje“ i Darda u sastavu kasnofeudalnih kapitalističkih zemljoposjeda na baranjsko – slavonskom tlu do 1918. godine, *Tri stoljeća Belja*, Osijek, 1986., str. 85–86.

6. Rat za španjolsko naslijeđe (1701. – 1713.)

Smrt španjolskog kralja Karla II. (1665. – 1700.) očekivana je još od mira kod Rijswijka. Bio je star, boležljiv i bez nasljednika. I Francuska i Austrija bile su zainteresirane za španjolsko prijestolje. Oba vladara, Luj XIV. i Leopold I. bili su oženjeni španjolskim princezama, ali je Leopold I. po habsburškoj liniji ipak imao više prava na prijestolje. Bilo je planova i o diobi Španjolske, no Luj XIV. je htio čitavo španjolsko naslijeđe za sebe te ga je čak planirao pripojiti Francuskoj. Poslao je vojsku u Španjolsku i u susjedne zemlje, zbog čega je izbio rat. Austrija se s Francuskom isprva borila na tri bojišta: u Italiji, na Rajni i u Nizozemskoj, a kasnije su se borbe nastavile i u Španjolskoj. Ratne operacije vodili su Eugen Savojski i John Churchill, vojvoda od Marlborougha.³⁷

Kada je započeo rat, Eugen je bio glavni zapovjednik Leopoldove vojske. Trebao je provaliti u Italiju, no sve puteve preko Alpa blokirali su Francuzi pod vodstvom maršala Catinata. Zato je Eugen odlučio napraviti svoj put, koji još nitko nije probao. Taj pothvat je uspoređen sa Hannibalovim prelaskom preko Alpa. Vojnici uopće nisu bili opremljeni za prelazak preko brda. Danonoćno su krčili put ispred sebe, i obični vojnici i časnici. Eugen je čitavo vrijeme bio s njima, kao i uvijek. U pomoć im je pristiglo lokalno stanovništvo i volovima pomoglo prenijeti artiljeriju. Prelazak preko najopasnijeg dijela zahtijevao je kompletno rastavljanje artiljerije i prenošenje u dijelovima. Eugen je Alpe prešao sa 10 tisuća vojnika i 6 tisuća konja, a da to Francuzi nisu ni znali. Maršal Catinat očekivao je da će Eugen napasti kod Rivolija. No, Eugenov silazak na sasvim drugom mjestu Catinata je prisilio da razdvoji vojsku. Veći dio francuske vojske sukobio se sa carskom 9. lipnja 1701. kod Caprija. Eugen je uz teške gubitke pobijedio i pritom je bio ranjen iznad koljena. Zrno je sam izvadilo. Nastavio je operacije po Italiji bez da ga je Catinat ometao.³⁸ Nakon toga je Catinat pozvan u Francusku, a umjesto njega je postavljen maršal François de Neufville, vojvoda od Villeroija. Eugen ga je porazio početkom rujna kod Chiarija. Carska vojska cijelo je vrijeme imala problema sa opskrbom, dok su neprijatelji često slali svježije vojnike i novu opremu. Nekoliko mjeseci nije se ratovalo. Francuska vojska nije imala hrabrosti napasti, a Eugen se borio s problemima opskrbe. U veljači 1702. godine Eugena vojska je zarobila Villerioja, na veliku sramotu Francuske. Kao zamjena poslan je vojvoda Vendome koji je napao Eugena kod Luzzare 15. kolovoza 1702. godine.

³⁷ Erich Zöllner, Therese Schüssel, *Povijest Austrije*, Zagreb, 1997., str. 178.

³⁸ Ernst Trost, *Prinz Eugen*, Frankfurt, 1989., str. 109 – 111.

Rezultat bitke bio je neodlučen, ali je poginulo puno više francuskih vojnika. Eugen je u bitki izgubio svog dugogodišnjeg suborca i prijatelja, Commercyja. Vratio se u Beč te je u lipnju 1703. godine postao predsjednik Dvorskog ratnog vijeća. Odmah je odlučio povećati učinkovitost carske vojske. Vojskovođe su promocije dobivali na osnovi sposobnosti, a ne utjecajnosti. Poduzeo je mjere kako bi se povećala disciplina vojske te smanjila stopa dezertiranja koju je vidio na bojištu u Italiji. Nastojao je omogućiti da zapovjednici koji su trenutno na bojištu dobiju novčanu potporu. Također je morao poslati dio vojske u Ugarsku jer je Franjo II. Rakoczy (1703. – 1711.) digao ustanak.³⁹

Rakoczy je htio surađivati sa svim austrijskim neprijateljima kako bi oslobodio Ugarsku austrijske vlasti, a posebno je htio suradnju sa Lujem XIV. Godinama su pobunjeničke trupe upadale na područje Donje Austrije, Gradišća i ponekad u Beč. Ustanak je ugušen, a Rakoczy je pobjegao u inozemstvo 1711. godine.⁴⁰

Godine 1704. Eugen je otišao na bojišnicu u Bavarsku. Tamo je upoznao vojvodu od Marlborougha. Isti vojvoda bit će mu suborac u sljedećoj kampanji i dobar prijatelj. Prva njihova zajednička bitka odigrala se kod Blenheim 13. kolovoza 1704. godine. Eugen je u bitki sudjelovao kao zapovjednik desnog krila savezničke vojske. Njegov konj ubijen je ispod njega. Ohrabrivao je svoju pješadiju te ih poveo u nekoliko juriša. Francusko – bavarska vojska na kraju je poražena. Austrijski gubici bili su 9 tisuća ljudi, a francuski 13 tisuća i još 21 tisuća zarobljenih.⁴¹

Sljedeće bojište bilo je u Italiji. Eugen je uspio zauzeti Gornju Italiju i neko vrijeme je držati pod svojom kontrolom. Međutim, svježe francuske trupe su neprestano stizale pa se carska vojska morala povući i tako je kampanja propala. Početkom 1708. godine Eugen se vratio u kampanju s vojvodom od Marlborougha. Zajedno su se borili u bitki kod Malplaqueta 11. rujna 1709. Posljednje godine rata Eugen će se sam boriti, sve do sklapanja mira u Utrechtu 1713 godine.⁴²

---

³⁹ Peter Broucek, *Die Feldzüge des Prinzen Eugen in Ungarn, Italien und Westeuropa, Österreich und die Osmanen – Prinz Eugen und seine Zeit*, Wien, 1988., str. 143 – 146.

⁴⁰ Erich Zöllner, Therese Schüssel, *Povijest Austrije*, Zagreb, 1997., str. 178.

⁴¹ Peter Broucek, *Die Feldzüge des Prinzen Eugen in Ungarn, Italien und Westeuropa, Österreich und die Osmanen – Prinz Eugen und seine Zeit*, Wien, 1988., str. 146 – 148.

⁴² Isto, str. 149.

7. Austrijsko – turski rat (1716. – 1718.)

Za vrijeme trajanja Karlovačkog mira Osmansko se Carstvo posvetilo ratu s Rusijom. No, sjajna pobjeda osmanske vojske na Prutu 1711. godine izazvala je osjećaj da bi se moglo vratiti ono što je izgubljeno Karlovačkim mirom. Veliki vezir Damat Ali-paša poveo je vojsku protiv Venecije te im oduzeo Peloponez i Kretu. Austrija se morala umiješati u rat, jer je veliki vezir planirao povesti rat kako bi osvojio Ugarsku.⁴³ Osmanlije su namjeravali zauzeti Petrovaradin, dobro utvrđenu i strateški vrlo važnu utvrdu. U lipnju 1716. veliki vezir Damat Ali-paša poveo je veliku vojsku od 200 tisuća ljudi. Veliki vezir nije bio omiljen među svojim vojnicima i časnicima, jer je bio častohlepan, jako strog i imao je visoko mišljenje o sebi.⁴⁴

7.1. Bitka kod Petrovaradina 1716. godine

Turci su se zaustavili nekoliko kilometara od Petrovaradina. Bitka nije dobro počela za Austrijance. Prethodnica po vodstvom grofa Palffyja je napadnuta. Izgubljeno je 700 ljudi, među njima i grof Breuner koji je zarobljen. U Eugenovom logoru zavladao je loše raspoloženje. Generali su imali slabe nade, jer je sultanova vojska brojčano nadmašivala carsku. Eugen je zapovijedao vojskom od oko 70 tisuća ljudi. Čak se razmišljalo i o povlačenju, ali je Eugen naredio napad. Napad je počeo 5. kolovoza, kad su sve carske postrojbe prešle Dunav. Eugen je bio u sredini s pješadijom. Lijevo krilo, na kojem je bila većina konjice, bilo je pod zapovjedništvom Maxa Starhemberga. Ono je naišlo na veliki otpor janjičara, te je u pomoć morao pristići grof Palffy i omogućiti povlačenje rezerve. Desno krilo vodio je princ Alexander od Württemberga te je ostvarilo pobjedu na svojoj strani. Eugen je u jednom trenutku bio u opasnosti da bude ubijen, ranjen ili zarobljen, jer je bio u prvim redovima i bodrio svoje vojnike kada su janjičari ugrozili središnje krilo. Damat Ali-paša je za to vrijeme, za razliku od Eugena, bio na sigurnom, u blizini svog šatora. Tek kada je sve bilo izgubljeno, veliki vezir se zaletio u borbu i bio ranjen. Na putu za Beograd je umro. U zarobljenom šatoru velikog vezira pronađen je grof von Breuner i ostatak zarobljene prethodnice. Bili su mučeni i okovani lancima. Eugen je zaključio da je ovaj rat sasvim drukčiji od rata na zapadu. Ovdje nema milosti i pravila. Turci su

---

⁴³ Josef Matuz, *Osmansko Carstvo*, Zagreb, 1992., str. 122.

⁴⁴ Ernst Trost, *Prinz Eugen*, Frankfurt, 1989., str. 242 – 243.

izgubili oko 30 tisuća ljudi. Zarobljeno je samo dvadesetak turskih vojnika, carski vojnici bili su krvoločni. Veliki broj Osmanlija je pobjegao, ali nisu mogli ponijeti ništa od ratne opreme jer je veliki vezir, ne sumnjajući u hrabrost svojih vojnika, porušio sve mostove. Bitka je trajala 5 sati, a skupljanje i podjela plijena puno više. Carski vojnici nisu znali što da rade s egzotičnim životinjama poput deva, pa su ih jeftino prodavali. Od plijena je tu bilo još i puno riže, brašna, ječma i kave. Eugen je sebi uzeo samo vezirov svileni šator.⁴⁵

7.2. Bitka kod Beograda 1717. godine

Beograd je bilo veliko strateško uporište za osvajanje Balkana i Ugarske, zato je Austrija namjeravala zauzeti ga što prije. Vojska je dolazila iz svih dijelova carstva. Eugen se nadao prikupiti oko 100 tisuća ljudi. Za to vrijeme novi veliki vezir Halil paša skupio je vojsku od 200 tisuća ljudi i uputio se prema Beogradu. Dodatno je utvrdio grad palisadama i rovovima. Plan je bio napasti Ugarsku, ali zbog nedostatka topova koji su izgubljeni u bitkama kod Petrovaradina i Temišvara bojna je odgođena. To je Eugen iskoristio i krenuo prema Beogradu sa 100 tisuća vojnika i velikom riječnom flotom. Suprotno turskim očekivanjima vojsku je preveo preko Dunava, a ne preko Save. Prijelaz preko Save bio je puno bliži, ali u dometu topova Kalemegdana. Most preko Dunava iznenadio je Turke i pokazao Eugenovu genijalnost. Ovu bitku Eugen je planirao kao nijednu do sada. Prelaskom Dunava utvrdio je glavni štab i opasao grad brodovima. Potom se posvetio opsadnim radovima. Turci su povelili manji napad kod Zemuna. U riječnoj bitki izgubili su nekoliko brodova, ali i glavnog zapovjednika brodovlja, pa je turska riječna flota ostala neorganizirana. U međuvremenu su postavljeni opsadni topovi i u nekoliko dana neprekidne vatre skoro su svi topovi u beogradskoj tvrđavi bili uništeni. U međuvremenu je ugarski špijun János Vékony Eugenu dostavio vijest da se ostatak osmanske vojske približava Beogradu – tri puta po 50 tisuća ljudi. Pristigla turska vojska napravila je bojnu liniju iza Eugenovih leđa pa je sada dobivao artiljerijsku vatru s dvije strane. Carska vojska brzo se smanjivala. Logorom su vladali dizenterija i umor, a mnogi su stradali u borbi. Također, loša i zagađena voda ubijala je konje i ostale životinje. Carska vojska u jednoj je akciji zauzela položaj s kojega je mogla neutralizirati tursku artiljeriju. U jednom trenutku pogođeno je skladište municije koje je eksplodiralo. Pritom je poginulo mnogo Turaka. Opsada se nije mogla nastaviti

---

⁴⁵ Isto, str. 242 – 246.

ukoliko se ne uništi vojska iza leđa. Turski vezir je preko glasnika u beogradsku tvrđavu poslao obavijest o koordiniranom napadu. No, taj isti glasnik bio je špijun János Vékony koji je, umjesto u tvrđavu, vijest donio Eugenu. Eugen je saznao da Turci sutradan spremaju napad s dvije strane. Znao je da ne može obrambeno dobiti bitku te je odlučio napasti.⁴⁶

Postavio je jedan odred ispred tvrđave kako bi spriječio napad iz nje, dok je ostatak vojske, oko 60 tisuća ljudi, poslao na glavninu turske vojske. Napad je počeo u 1 sat ujutro 16. kolovoza. Carska vojska pod zaštitom magle iznenadila je tursku vojsku. Lijevo krilo je trebalo napasti tursku artiljeriju, no zbog magle su vojnici odmarširali u pogrešnom smjeru. Desno krilo vojske prvo je pristupilo bitki i pratilo je jedan turski odred koji su povlačio. Pri tome su otišli previše desno i ostavili rupu u sredini. Magla je ometala obje vojske. Nije se moglo raspoznati saveznika od neprijatelja. Svaki carski general donosio je svoje odluke jer nije mogao vidjeti što se događa na bojišnici. U jednom trenutku Eugen je mogao izgubiti bitku. Turska konjica našla je rupu u središnjim redovima carske vojske. Rupa je nastala jer su se lijevo i desno krilo previše udaljili. Brzom reakcijom carskih generala Turci su se ubrzo našli opkoljeni s tri strane te su se povukli. Oko 8 sati ujutro magla se razišla i tek se tada mogla vidjeti situacija na bojištu. I sam Halil paša vidio je da je bitka izgubljena i naredio je povlačenje. Turska vojska vrlo brzo se povlačila, a vojnici nisu uzimali ništa iz tabora. Eugen je kao plijen opet uzeo samo vezirov šator, ostalo je prepustio vojsci. Do 10 sati ujutro velika je većina turske vojske uništena, dok je ostatak pobjegao. Branitelji u beogradskoj tvrđavi mogli su samo promatrati kako se raspada vojska koja ih je trebala osloboditi od opsade. Ne dobivši obavijest o obostranom napadu, mislili su da im je zadatak braniti grad.⁴⁷

Drugi dan se posada tvrđave predala. Eugen im je dopustio sigurno povlačenje sa ženama i djecom, ali su svu ratnu opremu morali ostaviti u gradu. Dana 22. kolovoza 1717. godine Eugen je sa vojskom ušao u grad. Europa je to dočekala s oduševljenjem. Turci su izgubili 5 -10 tisuća vojnika. Gubitak carske vojske bio je 5 tisuća ljudi. Eugen je lakše ozlijeđen u ruku.⁴⁸

Turska je zbog ovog poraza zatražila mir koji je sklopljen 21. srpnja 1718. godine u Požarevcu, na 25 godina. To je bio jedan od sjajnijih sklopljenih mirovnih ugovora i pobjeda Austrije protiv Osmanskog Carstva. Po tom miru Austrija je dobila sjeverna područja Bosne, veći dio sjeverne Srbije i Malu Vlahiju.⁴⁹

---

⁴⁶ Isto, str. 251 - 260.

⁴⁷ Max Braubach, *Prinz Eugen von Savoyen*, svezak III, Wien, 1964., 356 – 357.

⁴⁸ Isto, str. 358 – 359.

⁴⁹ Ive Mažuran, Stjepan Sršan, Davorin Taslidžić, Stoljeća opstojnosti / Simbol Savojski, *Povećalo*, Beli Manastir, 2004., str. 17.

8. Posljednje godine života i nasljedstvo

Posljednja Eugenova vojna kampanja bila je u Ratu za poljsko naslijeđe. Godine 1733. umire poljski kralj August. Pitanje prijestolonasljednika bilo je otvoreno. Francuska je htjela postaviti Stanislava Leszcynskog, dok su se Austrija i Rusija zauzimale za Augusta III., sina preminulog kralja. Poljska stranka izabrala je Stanislava, no on se morao odreći prijestolja zbog dolaska ruske vojske. Francuska je objavila rat Austriji. Bitke su se vodile u Lotaringiji, gornjoj i južnoj Italiji.⁵⁰ Eugen je sudjelovao na bojištu na Rajni kao mentor Friedricha Velikog (1740. – 1786.), budućeg kralja Pruske. Svo vrijeme morao je biti u defanzivi jer je manjkalo resursa i zaliha za ratovanje. Već je bio star i slab te više nije bio u stanju zapovijedati vojskom. U kampanji je dobio upalu pluća od koje će na kraju umrijeti. Vratio se u Beč kako bi pristustvovao vjenčanju Marije Terezije (1740. – 1780.) i Karla Lotarinškog, no na kraju je to, zbog bolesti, propustio. Posljednju večer života proveo je s Eleonorom Batthyány, s kojom se družio posljednjih 20 godina života. Pronašli su ga mrtvog u krevetu u jutro 21. travnja 1736. godine. Ne zna se točan sat smrti, ali u 3 sata ujutro njegov je najstariji lav ljubimac, kojeg je često hranio, počeo tužno rikati i praviti buku. To se smatra znakom Eugenove smrti. Umro je od vode u plućima. Pogreb je nalikovao na trijumfalnu povorku i bio je izraz velikog poštovanja prema ovoj ličnosti. Pokopan je u katedrali Sv. Stjepana.⁵¹

8.1. Diplomata, mecena, kolekcionar, graditelj

Eugen je 1697. godine kupio zemljište na kojem će izgraditi jedan od najraskošnijih dvoraca svog vremena. Dvorac se sastoji od dva dijela – Donjeg i Gornjeg Belvederea. Donji Belvedere projektirao je arhitekt Johann Lukas von Hildebrandt. Gradnja je započela 1714. godine. Projekt je bio zamišljen kao vila sa galerijom, voćnjakom, parkom i stambenim dijelom. U ukrašavanju su sudjelovali brojni poznati slikari i kipari. Gornji Belvedere izgrađen je 1723.

---

⁵⁰ Erich Zöllner, Therese Schüssel, *Povijest Austrije*, Zagreb, 1997., str. 182 – 183.

⁵¹ Ernst Trost, *Prinz Eugen*, Frankfurt, 1989., str. 320 – 322.

godine kao dopuna Donjem.⁵² Cijeli kompleks je završen 1724. godine. Dvorac predstavlja prekrasnu i veličanstvenu monumentalnu baroknu građevinu, kojoj se dive pokoljenja.

1701. godine Eugen je kupio Dunavski otok Csepel između Budima i Pešte i tamo sagradio barokni dvorac Rackeve. Arhitekt je ponovno bio Hildebrandt. Skupljao je umjetnost, slike, kipove, uzgajao je vrtove. Nakon njegove smrti je veći dio njegove zbirke pao u privatne posjede, te je mnogo toga izgubljeno ili uništeno.⁵³

Princ Eugen bio je strog prema sebi, ali je to tražio i kod drugih, osobito disciplinu vojske. Unatoč tome, prema časnicima i vojnicima se odnosio ljudski, te su ga oni zbog toga cijenili. Obavještajna služba je igrala veliku ulogu u njegovoj ratnoj strategiji i upravo mu je ona omogućila velike pobjede. Osnovao je svoj ratni arhiv 1711. godine, u kojem je držao informacije i dokumentaciju o svojim pohodima. 1717. godine je u Beču osnovao građevinsku akademiju kako bi popunio manjak vojnih inženjera i graditelja.⁵⁴

Znao je da se sve ne može riješiti ratom, pa se zato oslanjao na diplomaciju i dogovore. Kao diplomat je 1710. godine posjetio Berlin i učvrstio savez s Pruskom, te je izvrsno vodio pregovore i sklopio dobre saveze s Engleskom, Nizozemskom i Portugalom.⁵⁵

Imao je osjećaj za gospodarstvo te se zalagao za nove reforme. Dobivao je velike svote novca sa svojih posjeda u Lombardiji, španjolskoj Nizozemskoj i donjoj Austriji, koje je trošio na velike vojne pohode, a kasnije u kulturne i gospodarske projekte. Bio cijenjen u Francuskoj i Engleskoj, a Turcima je bio strah i trepet.⁵⁶

---

⁵² Wilhelm Georg Rizzi, Prinz Eugen als Bauherr, *Österreich und die Osmanen – Prinz Eugen und seine Zeit*, Wien, 1988. str. 230 – 235.

⁵³ Stjepan, Sršan, Život i djelo princa Eugena Savojskog, *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice*, Osijek, 2001., str. 85 - 87.

⁵⁴ Ive Mažuran, Stjepan Sršan, Davorin Taslidžić, Stoljeća opstojnosti / Simbol Savojski, *Povećalo*, Beli Manastir, 2004., str. 16. – 18.

⁵⁵ Stjepan Sršan, Život i djelo princa Eugena Savojskog, *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice*, Osijek, 2001., str. 85 - 86.

⁵⁶ Isto, str 86 – 87.

9. Popis literature

1. Braubach, Max, *Prinz Eugen von Savoyen*, svesci I – V, Verlag für Geschichte und Politik, Wien, 1964.
2. Broucek, Peter, Die Feldzüge des Prinzen Eugen in Ungarn, Italien und Westeuropa, *Österreich und die Osmanen – Prinz Eugen und seine Zeit*, Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1988. str. 138 – 152.
3. Karaman, Igor, Osnovna obilježja imanja „Belje“ i Darda u sastavu kasnofeudalnih kapitalističkih zemljoposjeda na baranjsko – slavonskom tlu do 1918. godine, *Tri stoljeća Belja*, JAZU, Osijek, 1986., str. 77 – 92.
4. Lamoral, Charles Joseph, *The life of Prince Eugene of Savoy from his own original manuscript*, J. Davis, London, 1812.
5. Matuz, Josef, *Osmansko Carstvo*, Školska knjiga, Zagreb, 1992.
6. Mažuran, Ive, *Bitka kod Sente i upad princa Eugena Savojskog u Bosnu do Sarajeva 1697. godine*, Glasnik arhiva Slavonije i Baranje 5, Osijek 1995.
7. Mažuran, Ive, *Povijest Hrvatske*, Golden marketing, Zagreb, 1998.
8. Mažuran, Ive, *Hrvati i Osmansko Carstvo*, Golden marketing, Zagreb, 1998.
9. Mažuran, Ive, Sršan, Stjepan, Taslidžić, Davorin, *Stoljeća opstojnosti / Simbol Savojski, Povećalo*, Rukavina d.o.o, Beli Manastir, 2004., str. 9 – 50.
10. Rizzi, Wilhelm Georg, Prinz Eugen als Bauherr, *Österreich und die Osmanen – Prinz Eugen und seine Zeit*, Österreichischer Bundesverlag, Wien, 1988. str. 230 – 238.
11. Sršan, Stjepan, *Život i djelo princa Eugena Savojskog*, *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice*, Grafika, Osijek, 2001., str. 81 - 89.
12. Trost, Ernst, *Prinz Eugen*, ein UllsteinBuch, Frankfurt, 1989.
13. Zöllner, Erich, Schüssel, Therese, *Povijest Austrije*, Barbat, Zagreb, 1997.